

HELYI HANGOK: A KÖZMEGHALLGATÁSOK SZEREPE HATÁRMENTI TELEPÜLÉSEK ÉLETÉBEN

Bevezetés

A jelen tanulmány célja a hazai néprajzkutatás egy eddig nem minden szempontból kiaknázott forráscsoportjának számbavétele, amelynek elemzése hatékonyan járulhat hozzá azon kutatásokhoz, amelyek elsődleges célja egy-egy faluközösség belső kommunikációjának, a helyi nyilvánosság tereinek, illetve a falubeli társadalmi hierarchiáknak a vizsgálata. Ezt a forráscsoportot az önkormányzati testületi ülések jegyzőkönyvei alkotják. E jegyzőkönyvek közül is azok a néprajzi szempontból a legértékesebbek, amelyek az éves kötelező közmeghallgatás eseményeit rögzítik. Minden önálló önkormányzattal rendelkező település évente legalább egyszer köteles közmeghallgatást tartani. Ezt az önkormányzati törvény írja elő. A közmeghallgatási jegyzőkönyvek nyilvánosak és számos esetben online el is érhetőek.

Amellett kívánok érvelni a tanulmányomban, hogy ezek az iratok a megfelelő társadalmi kontextus hozzárendelése mellett bepillantást engednek a kis lokális közösségek belső viszonyaiba és kommunikációjába Magyarországon. Az önkormányzatokat és az önkormányzatiságot nemcsak úgy lehet és érdemes felfogni, mint egy politikai entitást, hanem úgy is, mint egy közösség belső szabályozási rendszerének és hatalmi viszonyainak intézményes megtestesülését.

Azon túl, hogy a helyi társadalom működésére rávilágítanak ezek a jegyzőkönyvek, egyes esetekben még arról is beszámolnak, hogy egy-egy lokális közösség kommunikációs rendszere miképp működik. Ugyan ezek a jegyzőkönyvek nem tekinthetők etnográfiai szempontból pontos és hiteles szövegeknek, de (amint a továbbiakban érvelni fogok) éppen annak okán, hogy a helyi önkormányzat szerkeszti a szövegeket, és dönt arról, hogy milyen megszólalások és miképpen kerüljenek rögzítésre, értékes forrást adnak arról is, hogy a helyi közösségi beszéd mely részei tekinthetők legitimnek, elfogadhatónak és melyek nem.

A közmeghallgatások véleményem szerint beilleszthetők abba az intézménytörténeti keretbe, amely a falutörvényektől és a jogszokásoktól, a szocialista tanácsgyűléseken és falugyűléseken keresztül az önkormányzatiság törvényileg, rendeletileg szabályozott jogi környezetéig terjed. Azonban – hasonlóan az előbb említett forrásokhoz, módszertani szempontból nagyrészt kidolgozatlan az, hogy miképp lehet felhasználni és értelmezni ezt az igen jelentős szövegtörzset létrehozó forráscsoportot. Mivel néprajzi szempontból a korpusz nem kapott kellő figyelmet, ezért az általam vizsgált szövegtest

¹ Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet, Budapest / MTA Lendület Etnoökológia Kutatócsoport, Budapest.

bemutatását megelőzően kísérletet teszek arra is, hogy a közmeghallgatások szövegeinek elemzésére három releváns kontextust javasoljak.

Egyrészt a tanulmány elején bemutatom azokat a belső szabályozási rendszereket és iratanyagokat, amelyek a jelenleg létező önkormányzatiság rendszerét megelőzve olyan dokumentumokat hoztak létre, amelyek tartalmilag, funkcionálisan összevethetők a közmeghallgatások jegyzőkönyveivel. Amellett kívánok érvelni, hogy a közmeghallgatások intézménye *nem minden előzmény nélküli* a magyar falvakban. Ezeket az előzményeket pedig nem csupán közjogi, hanem néprajzi szempontból is érdemes számba venni.

Ezt követően röviden ismertetem a közmeghallgatás mint közjogi intézmény működését és szervezeti kereteit Magyarországon. E fejezetben arra kívánok rávilágítani, hogy a közmeghallgatások jogi szabályozása milyen lehetőségeket nyújt az önkormányzatok és a helyi lakosok számára a települések belső ügyeinek megvitatására. Egyúttal arra is rá kívánok mutatni, hogy egy közjogi intézmény csak abban az esetben érheti el a célját, ha megfelelőképpen be van ágyazódva a helyi társadalom szövetébe.

Végül a közmeghallgatások jegyzőkönyvének diskurzuselméleti értelmezésének néhány lehetőségére kívánok rámutatni elsősorban azzal a céllal, hogy a rendelkezésre álló szövegtörzset ne csak szövegek gyanánt, hanem egyúttal mint megszólalásokat is elemezni lehessen. Ez különösen azért fontos, mert a közmeghallgatások sajátos agorái falvanként és önkormányzatonként eltérő mértékben bátorítják a helyieket arra, hogy a nyilvánosság előtt kérdéseket tegyenek fel, véleményeket ütköztessenek.

E három szempont bemutatását követően a magyar–szlovén határtérség 4 falvából (Orfaluból, Kétvölgyből, Kondorfáról, Apátistvánfalváról) hozok példákat arra, hogy miképpen kerülnek megrendezésre, lebonyolításra és lejegyzésre a közmeghallgatások. A bemutatás során mindhárom szempontra figyelemmel 28 jegyzőkönyvet, összesen 321 oldalnyi terjedelemben elemeztem végig azzal a céllal, hogy ennek az új forráscsoportnak a használhatóságát bemutassam.

A falusi nyilvánosság terei

Egy-egy lokális közösség (rendszerint falu) nyilvánosságának és a helyi kommunikáció szerkezetének vizsgálata már régóta a hazai néprajzkutatás egyik kiemelt témája. E kutatások három (egymástól független) kutatási irány igényei szerint mérték fel a helyi nyilvánosság szerkezetét és működését.

1. Ezek közül az első a nyelvre és a megszólalásokra összpontosított. Vagyis azokra a szövegekre és beszédeseményekre, amelyek a falusi nyilvánosság kereteit kitöltik. A falubeli megszólalások, szövegek bonyolult és rétegzett kommunikációs mezőt hoznak létre. Abban az esetben, amikor a szövegek és a megszólalások felől közelíti meg a kutató a helyi nyilvánosságot, akkor a szövegek irányából indul el a gyakorlatok, viselkedések felé.² Ugyan Magyarországon a nyelvészeti érdeklődésű néprajznak komoly, egészen a 19. század végéig visszakövethető hagyománya van (GULYA, 1978), azonban az 1970-es

² Erre egy kiváló és korai példát hoz Szendrey Ákos tanulmánya (SZENDREY, 1937).

évekig csak elvétve merült fel az a kérdés, hogy a szövegek és megszólalások miképpen világítják meg a helyi nyilvánosság szerkezetét.

Ebből a szempontból korszakhatárnak számít Hoppál Mihály munkája, amely Visonta község példáján keresztül mutatta meg azt, hogy milyen kommunikációs csoportok milyen közleményeket, milyen kommunikációs alkalmakkor osztanak meg egymással (HOPPÁL, 1970). A kötet, annak ellenére, hogy elsőként helyezi egymás mellé a falubeli szövegek, kommunikációs alkalmak, a társadalmi ellenőrzés és a döntéshozatali folyamatok vizsgálatát, inkább csak kérdéseket és kutatási lehetőségeket vet fel, mintsem módszeresen megválaszolná azokat.

A nyelvészeti antropológiai, vagy még gyakrabban a nyelvészeti antropológia módszertanát követő munkák a magyar nyelvű szakirodalomban közel két évtizede jelentek meg (VEREBÉLYI, 2005). Ezek a munkák azt az antropológiai terepmunka tapasztalatokon alapuló módszertant igyekeztek meghonosítani a magyar néprajzi kutatásban, amely a szövegek vizsgálatát elsősorban beszédaktusok, gyakorlatok felől közelíti meg. Jó példa erre Vargyas Gábor lészpedi terepmunka miniatúrája (VARGYAS, 2006). A hazai nyelvészeti munkákban is megjelenik a gyakorlat- és megszólalás-központú megközelítés, amely a nyelvi jelenségek mindennapi életét az egyes *beszédaktusok megfigyelése által* kívánja feltárni (BATÁR, 2007). A különféle nyelvészeti antropológiai munkák és módszerek első magyar nyelvű összefoglalását Balázs Géza és Takács Szilvia adja (BALÁZS – TAKÁCS, 2009).

Ennél is értékesebb, immáron saját terepmunkákon alapuló beszédetnográfiai munkákkal gazdagította a magyar nyelvű szakirodalmat Keszeg Vilmos, aki folkloristaként fordult a helyi beszéd és kommunikáció agoráihoz, illetve azokhoz a beszéd- és kommunikációs helyzetekhez, amelyek a helyi nyilvánosság terein megjelennek. A történetmondás – ahogy terepmunka tapasztalatain keresztül rámutat a szerző – nemcsak a narratív tartalom átadásából áll, hanem a komplex történetmondási helyzet megéléséből (KESZEG, 2011). E helyzet értelmezésének csak egyik aspektusát adja a szövegek elemzése, a teljes képhez hozzátartozik a társadalmi kontextus, a történetmesélés helyi kereteinek bemutatása is (KESZEG, 2012). Különösen tanulságosak azok az esettanulmányok, amikor az átadott információ és a kommunikációs helyzet keretezése a szöveg mediális váltásával szintén együtt járnak (KESZEG, 2002).

2. A helyi nyilvánosság tereinek vizsgálatában egy másik kutatási irány is számottevő szerepet játszott. Ezek a munkák a szokások, a viselkedési normák és a belső közösségi ellenőrzési rendszerekre összpontosítottak. Vagyis arra, hogy milyen cselekedetek (tehát elsősorban nem szövegek!) jelennek és jelenhetnek meg a helyi nyilvánosság terein. Ez a kutatási irány leggyakrabban a viselkedési anomáliák és a regulációs eljárások vizsgálata által (KOTICS, 1993) mutatott rá arra, hogy miképpen hatják át a helyi nyilvánosság tereit azok a normák, amelyek nem mindig öltenek verbalizált formát (lásd még KOTICS, 2001). Nemcsak számos szociográfiában (pl. MÁRKUS, 1979), valamint paraszti életsorsokban és falumonográfiákban sporadikusan megjelent adatok (DOBOS, 1958; GYŐRI, 1975) nyújtanak segítséget a falubeli normák megértésében, hanem azok a munkák is, amelyek kifejezetten a falubeli erkölcsöt és az elfogadott (olykor kikövevelt) magatartásformákat veszik számba (RUITZ, 1966; PÁPAY, 1989; VERES, 1978; NAGY,

1998). Különösen gazdag gyűjtött anyagot tárnak fel a munkához való hozzáállást, a munkaerkölcsöt bemutató munkák (FÉL – HOFER, 1997).

E munkák közös sajátossága az, hogy a közösségek viszonylag zárt egységként értelmeződnek, amelyben egy monolit, egységként megragadható értékrend és norma-rendszer szabályozza az egyén lehetőségeit és életstratégiáit. Ez a modell az idézett munkákban annak a kutatástörténeti hagyománynak a részét és folytatását képezi (FÉL, 1948), amely Ferdinand Tönnies *Közösség és társadalom* című, 1887-ben kiadott művében jelenik meg (TÖNNIES, 1887). A közösség (*Gemeinschaft*), amely belső értékrenddel rendelkezik, és amelyben természetes formájában jelenik meg, továbbá romlatlan formájában érvényesül az ember közösségi ösztöne, normák és viselkedési szabályok hálójában működik. Ezzel szemben a társadalom, a mesterséges közösség (*Gesellschaft*) egy olyan közeget hoz létre, amelyben társadalmi érdekek és célok alakítanak ki mesterségesen szabályozott közegben interperszonális kapcsolatokat.

A falusi értékrend organikus természetét és zártságát hangsúlyozó, a belenevelődés szerepét kiemelő munkák (kiterjesztve a tönniesi gondolatot) a faluközösség egészét mintegy közösségként értelmezve azt az elképzelést erősítik meg, hogy a faluközösségek valójában a közeli emberi kapcsolatok (mint például a rokonság) mintájára létrejövő lokális csoportok, amelyben „természetes” szociális „ösztönök” szabályozzák az emberek közötti kapcsolatokat. Ezen közösségek szigettengerével szemben mintegy külső közegként jelenik meg a társadalom egésze. A társadalom (vagyis e perspektíva szerint a nem közösségszerűen működő nagyobb csoportok) leírására pedig sokkal alkalmasabb az instrumentalizáltabb és kodifikált jogi keretek vizsgálata.

3. Éppen emiatt a viselkedési normákon és a regulatív rendszereken túl fontos szerepe van a helyi nyilvánosság szerkezetének kialakításában és fenntartásában a helyi szintű jogi szabályozásnak is. Ezért a falusi nyilvánosság vizsgálatának a harmadik forráscsoportja a népi jogszokásokra és a joggyakorlatra összpontosított. Ebbe a forráscsoportba sorolom azokat a szövegeket is, amelyek az állami bürokrácia, jogrendszer és az ahhoz köthető intézmények helyi szintű társadalmi életét vizsgálják. Tehát azt, hogy miképp érintkezik az állami jogrend a helyi közösség értékrendjével (OLÁH, 2008).

A jogszokásoknak és a helyi jogrendnek jelentős magyar nyelvű szakirodalma van.³ Ezek közül is kiemelkedik Tárkány Szücs Ernő munkássága, aki szisztematikusan végigtekintette a népi jogszokások rendszerét (TÁRKÁNY SZÜCS, 1981). Egyes településekre és forrásanyagokra vonatkozóan is jó áttekintésekkel rendelkezünk a Székelyföldről (IMREH, 1947, 1973, 1983), Gömörből (NAGY, 1998), a tolnai Sárközből (ZENTAI, 1994). Ez a kutatási irány, vagyis a falvak hagyományos kodifikált szabályozási rendszerei nemzetközi szinten is figyelmet kapott (KRAMER, 1954; ISAKSSON, 1967).

Nyilvánvaló, hogy a szövegek, normák és jogrend hármassága együtt, egymásra hatva érvényesült egy faluközösség életében. Az eddigi kutatások azt sugallják, hogy ezek egymásra épülő rendszerek voltak, ahol a szóbeliség, az emberről elterjedt hír volt az a társadalmilag elhasználható tőke, amelyet őrizni kellett. Ahogy mondták: „*A hír sokba kerül, ha az ember fenn akarja tartani*” (VERES P., 1978, 87.). Amikor már a szóbeliségben és a viselkedéssel nem tudja az ember megvédeni saját érdekeit, akkor merül csak

³ Legutóbbi kiváló összefoglalása a témának BOGNÁR, 2016.

fel a jogi úton történő érdekvédelem. Igen presztízsrontó, ha egy családnak peres ügye van, szinte tartalmától függetlenül. Országosan úgy tartják, hogy „*jobb kárt vallani, mint pörbe indulni*” (TÁRKÁNY SZÜCS, 1981, 782.).

Amikor a közmeghallgatások mint néprajzi, antropológiai forrás vizsgálata felmerül, akkor nem lehet eltekinteni attól sem, hogy ez az alapvetően közjogi intézmény miképpen illeszkedik a nyilvánosság faluközösségenként szabályozott keretei közé. Ahogy a fenti gondolatmenet is tanúsítja, a közmeghallgatások jegyzőkönyveinek elemzése nyilvánvalóan nem nyújt elégséges betekintést egy-egy faluközösség életébe. Hiszen a falubeli viták hagyományosan is csak a legvégső esetben kaptak nyilvánosságot, és jogi alapot. Mint látni fogjuk, a közmeghallgatások többségében megfigyelhető inaktivitás és a vélemények nyilvános ütköztetésének korlátozott volta egyszerre vezethető vissza a kortárs vidéki társadalom és a helyi nyilvánosság működési problémáira, illetve arra a hagyományos értékrendre, amely a faluközösségekben a helyi nyilvánosság tereinek felhasználását szabályozta.

A közmeghallgatás mint a helyi nyilvánosság tere

Mi is tehát a közmeghallgatás? A közmeghallgatás az önkormányzatok képviselő-testületei által rendszeresen és kötelező jelleggel megtartott esemény. Ez az esemény ugyanakkor egy olyan közjogi intézmény is, amely a közhatalom részvételén alapuló gyakorlására ad lehetőséget. Teret enged a párbeszédnek a település megválasztott vezetői és a helyi lakosok között. Tehát egy részvételén alapuló közhatalmi forma, amelynek az a célja, hogy megteremtse a párbeszéd lehetőségét, és elősegítse a helyi érdekkülönbségek kommunikálását. Fontos kiemelni azt is, hogy a közmeghallgatás egyúttal egy olyan helyi ellenőrző eszköz, amely az érdekérvényesítést, a nyomásgyakorlást, a véleménynyilvánítást és a panasztételt segíti elő, de a *döntéshozatalt nem kényszerítheti ki* (vö. KISS, 2012, 15.).

A közmeghallgatás olyan társadalmi modellt feltételez, amelynek alapelve a társadalmi-gazdasági fejlődés fenntartása és a lakossággal való szorosabb együttműködés igénye. A lakossági igények és eltérő szempontok egyeztetése azért is fontos, mert a formális civil szerveződések és a lakossági önszerveződés mellett a helyi önkormányzatoknak is jelentős szerepük van a helyi gazdasági és humánerőforrások menedzselésében. A közmeghallgatás lényege az, hogy lehetőséget teremtsen a közvetlen és a kétirányú kommunikációra, olyan beszédhelyzetet létrehozva, amelynek keretein belül a megválasztott képviselők és a lakosság szót érthet egymással. Emiatt közmeghallgatás kizárólag nyilvános képviselő-testületi ülésen tartható meg. A közmeghallgatás jogi megalapozása és a helyi nyilvánosság biztosítása nem egyetlen szabályban nyer elismerést az önkormányzati jogszabályokban, hanem több, egymással összefüggő regulációban úgy van jelen, hogy ezáltal az egész törvényt áthatja: ezek a törvényi rendelkezések különböző fejezetekben és címszavak alatt találhatók (KISS, 2012, 24.).

A közmeghallgatások feladata az, hogy a helyi nyilvánosság előtt olyan közérdeklődésre számot tartó ügyeket mutassanak be, amely egy-egy falubeli életét, körülményeit

közvetlenül érinti. Ugyan a közmeghallgatási jegyzőkönyvek áttanulmányozása során sokszor egyéni problémák is felmerülnek (különösen így van ez az egészen kis településeken), de a közmeghallgatások alapvetően közérdekű témák köré szerveződnek; az egyedi ügyek (a jegyzőkönyvekben is látható módon) nem kapnak nagyobb teret, vagy nem kerülnek lejegyzésre. A helyi nyilvánosság tehát széles körű, de nem korlátlan: korlátozottsága jogi szabályozáson nyugszik.

Közérdekű, a közmeghallgatáson legitim módon elhangzó felvetések körébe olyan közlendők tartoznak, amelyek a faluközösség egy jelentősebb csoportját érintik. Akkor kezdődnek a közmeghallgatáson viták, egy-egy hozzászólás, kérdés akkor vonja be a jelenlevőket, ha azok érintettnek gondolják magukat. Kognitív érintettség pedig akkor merül fel, ha egy esemény, egy helyzet vagy állapot valóban érinti a falubeliek hétköznapjait, életkörülményeit (ANGELUSZ, 1983).

Egy közmeghallgatásnak szabályozott menete van, amelynek részletes tárgyalása (habár antropológiai szempontból tanulságos lenne) szétfeszítené a jelen tanulmány kereteit. Vannak az ülést, a közmeghallgatást megelőző szervezési és témakijelölési feladatok, az ülésen realizálódó feladatok (ilyenek pl. az ülés levezetése, a jegyzőkönyv megfelelő vezetése), és végül vannak azok a tennivalók, amelyek a közmeghallgatást követik (ezek közé tartozik a jelen tanulmány számára forrásul szolgáló jegyzőkönyvek elkészítése és megszövegezése is) (KISS, 2012; vö. FOGARASI, 2010). Mindegyik szervezési szakasz jelentős mértékben befolyásolja azt, hogy ki jelenik meg az eseményen, ott mi hangzik el, és abból mi kerül és miképpen lejegyzésre. Az egyes önkormányzatok eltérő gyakorlatai hatással vannak arra is, hogy milyen mennyiségű és minőségű szövegkorpusz keletkezik, és azok hogyan érhetőek el, milyen mértékű nyilvánosságot kapnak.

A közmeghallgatásoknak igen komoly szerepe van abban, hogy helyi szintre is eljusson néhány olyan társadalom- és fejlesztéspolitikai kérdés mérlegre tétele, amelyek egyébként nem helyben lennének megvitatva. A magyar vidék, és azon belül is az Őrség és a Szlovén Rába vidék két jelentős problémával küszködik. Egyrészt gondot jelent az emberi erőforrás hiánya, a népesség stagnálása, csökkenése, másrészt általában is jellemző az a folyamat, hogy a társadalmi különbségek növekednek. Az aprófalvas területeket nemcsak a viszonylag gyenge helyi gazdaság jellemzi, hanem a hatékony érdekérvényesítésre képes helyi elit hiánya is. Ehhez járul hozzá az a tényező is, hogy ebben a térségben nem találhatók nagy méretű helyi vállalatok, amelyek jelentős érdekérvényesítési képességgel rendelkeznének. Mindezek következtében a politikai és gazdasági döntéshozatal fokozott mértékben a városokban koncentrálódik (SZEPESI et al., 2016).

A közmeghallgatások azonban a nekik szánt és szükséges szerepet nem minden szempontból képesek betölteni. A helyi társadalom érdekérvényesítő képességének ugyanis jelentős korlátai vannak.

A közmeghallgatások korlátai

Dacára annak, hogy a közmeghallgatás intézménye fontos szerepet tölthetne be a peremhelyzetű faluközösségek életében, van néhány olyan tényező, amely korlátot szab annak,

hogyan betölthesse a neki rendelt funkcióját. Ennek számos oka van. A szakirodalom arról tanúskodik, hogy általában a választópolgárok nemcsak elégedetlenek, hanem jellemzően kiábrándultak a politikával és a helyi politikával kapcsolatban (PÁLNÉ KOVÁCS, 2008). Ez abban is kimutatható, hogy a választópolgárok idáig sem éltek a közmeghallgatás számukra nyújtott lehetőségeivel, és csak ritkán kapcsolódtak be a településük politikai irányainak meghatározásába. Ez a kollektív érdektelenség azonban nem a rendszerváltás utáni időszak sajátja, mert a szocialista fórumokat, különösen a falugyűléseket is ugyanez jellemezte (BŐHM, 1987; KISS, 2009). A közmeghallgatás ugyanis erős kapcsolatot mutat a szocialista államberendezkedés tanácsrendszerében is funkcionáló falugyűléssel. A közmeghallgatás gyakorlatilag a falugyűlés 1990. évi „felváltására” intézményesült forma (KISS, 2012, 31.).

Ugyan az önkormányzatok rendelkezésére állnak egyéb fórumok is abból a célból, hogy egyeztessenek a helyi lakossággal (helyi újság, honlap, közösségi média stb.), de a közmeghallgatás közösségteremtő funkcióját egyik sem képes teljes mértékben kiváltani. Ugyanis, ahogy az általam vizsgált Vas megyéből származó jegyzőkönyvek is mutatják, nemcsak a hivatali apparátus és a választópolgárok közötti, hanem a választópolgárok egymás közötti kommunikációját is elősegítheti az alkalom.

Különösen azért nem válthatják ki a közmeghallgatások szerepét az egyéb kommunikációs formák, mivel a helyi szintű politikai kommunikáció igen gyakran képtelen kellő mértékben bevonni a helyi lakosságot. A helyi szintű politikai apátiának számos oka lehet. Egyrészt gondot jelent az, hogy a polgármesteri testületi programok nem követhetők, bonyolultak, a ciklusprogramok nem láthatók át. Hasonlóan problémát okoz a gyenge helyi pénzügyi és költségvetési bázis. Vagyis az önkormányzat az igazán fontos ügyeket önerőből rendszerint nem képes megoldani. Az ezekről szóló döntések nem helyi szinten jönnek létre. Ezért sokan nem is érzik fontosnak azt, hogy közvetlenül, helyben képviseljék az érdekeiket.

Emellett településenként változó mértékben, de jelentős szerepet játszik a helyi társadalom szerkezete is abban, hogy mennyire tud sikeresen működni a közmeghallgatás intézménye. Azokon a településeken, ahol a helyi társadalmi elit sikeresen összpontosítja a helyi nyilvánosság erőforrásait és a település életének irányítását, ott jellemzően egy hierarchikus hatalmi struktúra jön létre, amely nem kedvez a nyílt párbeszéd kialakulásának. Ez a partnerség hiányának érzését keltheti, és növeli a településen belül ható széthúzó vagy magába forduló kommunikációt (vö. KABAI et al., 2001). Ezek az országosan jellemző tendenciák korlátot szabnak annak is, hogy mit lehet helyi szinten elérni a közmeghallgatások által. Ennek következtében a közmeghallgatások elsősorban a helyi lakosság hangulatáról adnak képet, és valódi párbeszédet, érdekegyeztetést nem eredményeznek (PÁLNÉ KOVÁCS, 2008, 119.). Ennek oka nemcsak az, hogy hiányzik a bizalom a közhatalommal és az önkormányzatisággal szemben, hanem az is, hogy a tekintélyelvűség nem segíti a helyi szintű párbeszéd kialakulását (FÁBIÁN, 1999).

A helyi politika részvételiségen alapuló ellenőrzése nemcsak Magyarországon (JÁVOR – BEKE, 2013, hanem egész Közép-Kelet-Európában nehézkesen és kis hatékonysággal működik. Ez a tényező természetesen korlátot szab annak is, hogy miképpen érvényesíti vagy jeleníti meg a szempontjait a lakosság a közmeghallgatásokon. Az első

problémát a fizikai részvétel jelenti. A közmeghallgatások – hasonlóan más önkormányzati rendezvényekhez – akkor válnak látogatottá, amikor azokat az önkormányzatok ünnepekkel, szórakozási lehetőségekkel kötik egybe (KÁKAI, 2004). A kutatott területen ez Kétvölgy esetében volt így. A magas részvételi arányt itt is az biztosította, hogy az év végi ünnepséggel egybe volt kötve a közmeghallgatás.

Az egyik olyan téma, amely rendszeresen, több településen is felmerült az elérhető közmeghallgatási jegyzőkönyvekben, az a természetvédelem, az Órségi Nemzeti Park munkájával kapcsolatos kérdések, a vadkárok gyakorisága – illetve a helyi fejlesztésekkel kapcsolatos aggályok, kívánságok. Mindkét téma hangsúlyosan jelenik meg a részvételiség jelentőségét számba vevő kutatások esetében. Míg a természetvédelem kapcsán viszonylag kedvező képet kapunk arról, hogy egyes esetekben a helyi nyilvánosság eredményeket tud felmutatni (SZÁNTÓ, 2012; KISS, 2015), addig a fejlesztési politikában talán kevésbé hatékony a nyilvánosság érdekérvényesítő ereje (REISINGER, 2012).

Minden hazai és közép-kelet-európai korlátja mellett a helyi nyilvánosság és a részvételiség igen hatékony eszköz lehet az egyes fejlesztések implementálása során. Ez egy olyan politikai környezetet feltételez, amelyben nemcsak „alulról” mutatkozik igény a helyi hangok megszólaltatására, de „felülről” is belátják ennek elengedhetetlenségét (AKKERMAN et al., 2000). Abban az esetben lehet sikeresen egyeztetni a helyi ügyekben, ha a politikai, gazdasági érdekcsoportok és civil közösségek egyaránt szerepet kapnak a döntéshozatalban (BLOMGREN BINGHAM et al., 2005).

Természetvédelmi kihívások és a közmeghallgatások

A közmeghallgatások korlátai nemcsak akképpen jelentkeznek, hogy a helyi lakosság aktivitása és bevonódása korlátozott, hanem abban is, hogy nem minden esetben képviselteti magát az összes fél az eseményen. A helyi nagyobb vállalkozások, és különösen a civil szervezetek jelenlétének a hiánya szembetűnő. Ez nemcsak azt eredményezi, hogy elmarad vagy akadozik a párbeszéd az egyes felek között, hanem azt is, hogy olyan ügyekben, mint a természetvédelem és a környezetgazdálkodás csekély mértékű az egyes civil szervezetek beágyazottsága.

Ez különösen akkor jelent problémát, amikor egyes kérdésekben nem tűnik átadhatónak az üzenet a két fél között. A magyar–szlovén határtérség kiváló példát ad arra, hogy miképpen termelődnek ki olyan konfliktusok, amelyek a természetvédelem szerepének eltérő értelmezéséből fakadnak. Ezen konfliktusok egyike a Védegylet civil szervezet és a helyi önkormányzatok között artikulálódott a Kétvölgyet Felsőszőlőnökkel összekötő út ügyében. Ez az út, amelyet a helyiek felsőszőlőnői miseútnak neveznek, köti össze továbbá a két egymással párhuzamos völgyben elhelyezkedő, de egymással közúttal össze nem kapcsolt szlovén falvat, Apátistvánfalvát és Felsőszőlőnököt. Az utat korábban is használták, hiszen a kétvölgyiek gyalogszerrel ezen jártak át Felsőszőlőnökre misére. A 2014. január 10-én átadott út körüli konfliktusok és perek kiválóan világítanak rá arra, hogy a szlovén falvak, illetve a magyar természetvédelem civil szervezetei mennyire másképpen látják a tájat, és benne az ember szerepét (MÉSZÁROS, 2015).

Míg a civil társadalom hangosan ellenezte az út építését, az érintet önkormányzatok, és a települések lakóinak többsége támogatta azt. Hasonló, de kisebb volumenű ellenállás volt az Orfalut és Budincit (Büdfalva) összekötő út építése körül (MÉSZÁROS, 2019). Általában véve is az Őrségi Nemzeti Park és a helyi lakosok közötti nézeteltérések egyik leggyakoribb oka a tájak és a természetvédelem eltérő szemlélete.

Hasonlóan más magyarországi tájakhoz, történetileg is kimutatható az, hogy az őrségi, illetve vendvidéki tájjal kapcsolatos eltérő (statikus és dinamikus) elképzelések miképpen határozták meg a területet érintő fejlesztéseket (ISPÁN, 2019). Különösen igaz ez azokra a területekre, ahol a vasfüggöny felemelkedése eltérő lehetőségeket nyitott meg a táj szemléletében (HARLOV-CSORTÁN, 2017). Tehát az egyeztetés gyengesége, különösen a közmeghallgatások esetében nemcsak gátolja a párbeszédet, de konfliktusokat okoz, és gyengíti a civil szerveződések helyi beágyazódásának lehetőségeit.

Ez annak ellenére igaz, hogy van ellenkező példa is – habár ez városi közegben valósult meg. Tanulságos esettanulmány a Rába habzása vagy a BEGAS Heiligenkreuzba tervezett szeméttégetője elleni közös civil és önkormányzati fellépés a környéken. E folyamatban kiemelt szerepet töltött be a PRONAS (Pro Natura St. Gotthard Civil Összefogás) Egyesület, amely a városban szinte minden lehetséges fórumon képviseltette magát. Az összefogás eredményeképpen nemcsak a Rába habzása szűnt meg, de 2012-ben az osztrák közigazgatási bíróság formai okokra hivatkozva visszavonta az égetőre kiadott építési engedélyeket. A természetvédelem az egész régió számára komoly fejlődési lehetőséget jelent, amely nemcsak összefogásra sarkallhatja a civil szervezeteket, de jelentősen hozzájárulhat a térségi identitás megerősödéséhez is (FEHÉRVÖLGYI, 2010, 136–138.). Vagyis a kutatott térségnek a tiszta és érintetlen környezettel összefüggő önképe összhangban van azzal a turizmusfejlesztési iránnyal, amely a három nemzeti parkot (Őrségi Nemzeti Park, Naturpark Raab, Krajinski Park Goričko) meghatározza. De nincs minden esetben konszenzus a helyi lakosok, a civil szervezetek és az állami intézmények álláspontja között. A közmeghallgatási jegyzőkönyvek is arról tanúskodnak, hogy ezen a fontos területen gyakorlatilag nincsen érdemi párbeszéd a felek között. Dacára annak, hogy a környék idegenforgalmi fejlesztési programjában eminens szerepet kap az ökológiailag tudatos turistákat megszólító szolgáltatások és termékek létrehozása (SZENTGOTTHÁRD VÁROS, 2005).

A közmeghallgatások értelmezési kereteinek egyik részét azok a politika- és közigazgatáselméleti munkák teremtik meg, amelyek a közmeghallgatások eredményesége és társadalmi szerepe szempontjából értékelik és mutatják be ezt az intézményt. Ez azonban antropológiai szempontból csupán az érme egyik fele. Legalább ugyanilyen mértékben esik latba a kutatás és a szövegek értékelése kapcsán az is, hogy miképp értelmezhető a közmeghallgatás egy olyan sajátos keretekkel rendelkező beszédeseeményként, ahol a közösségbeli szóbeli megnyilvánulások egyedi formát öltenek. A kérdés az, hogy milyen fogalmi hálóval lehet a legalkalmasabb módon a közmeghallgatáson rögzített szövegeket az antropológiai elemzés számára átadni. E célra úgy tűnik, alkalmas a beszédközösségek elmélete, illetve a narratív pragmatika vizsgálata.

Beszédközösség

Mivel nem magukra a szövegekre vagyunk kíváncsiak egy közmeghallgatás során lejegyzett korpusz kapcsán, hanem inkább arra, hogy kik, miért és hogyan szólalnak meg, ezért fontos annak a kommunikációs közegnek és közösségnek az értelmezése, amely a közmeghallgatás során a szövegeket létrehozza és befogadja. Ugyanis nem egyszerűen arról van szó, hogy egy-egy falu azonos nyelvet beszélő tagjai azonos jelekkel és egymás számára érthető módon hoznak létre szövegeket egységes, egymást megértő közösséget alkotva (BLOOMFELD, 1933, 29.), hanem arról is, hogy e közösség tagjai egységes normák és szabályok szerint teremtik meg önnön belső diskurzusaikat, ezáltal egységes *beszédközösséget* alkotnak (LABOV, 1972, 120–121.).

Az egyes faluközösségekben megvalósuló narratívák értelmezése a beszédközösség normáinak és értékeinek figyelembe vételével történhet meg, amely feltárja azt, hogy a falvakban milyen szövegek tűnnek érvényesnek, és melyek aktiválhatóak. A beszédközösségek azonban önmagukon belül is lehetnek osztottak és plurálisak (mivel azokban a beszélők társadalmi pozíciója eltérhet egymástól), ami azt eredményezi, hogy nemcsak a beszédközösségek pozicionálhatók egymáshoz képest, hanem a beszédközösségeken belül a beszélők is (MORGAN, 2006, 21.).

Ennek jelentőségét akkor lehet a legjobban megragadni, amikor a nyelvhasználatot, a beszédet, azaz esetünkben a narratívák létrehozását olyan tevékenységként szemléljük, amely társadalmi hatóerőként (*agency*) jelentkezik a faluközösség életében. Alessandro Duranti megfogalmazása szerint a beszédaktus résztvevői önnön intencióiktól függetlenül is közvetítői ennek a hatóerőnek: „...*any act of speaking involves some kind of agency, often regardless of the speaker's intentions and the hearer's interest or collaboration. This is due to the fact, that by speaking we establish a reality that has at least the potential for affecting whoever happens to listening to us...*” (DURANTI, 2006, 451.). A jelen tanulmány sajátos szempontjai szerint azért fontos ez a megállapítás, mert a verbális kommunikációt (és ezen belül a narratívákat) a kommunikációban résztvevők aktuális intencióitól függetlenül helyezi el társadalmi hatóerőként a közösségi élet létrehozásában. Amikor tehát a közmeghallgatásokon elhangzott kérdések és válaszok alapján a falu nyelvi stratégiáinak bemutatására kísérletet teszek, fontos azt is látni, hogy a verbális kommunikáció nemcsak annyiban lehet társadalmi hatóerő, amennyiben cselekvésként (illokúciós aktusként) értelmezhetővé válik, hanem a kommunikációra való lehetőség és az arra való képesség tekintetében is (DURANTI, 2006, 456.).

Amikor tehát arról van szó, hogy egyes falvakban a verbális kommunikációs rendszerek milyen módon működnek társadalmi hatóerőként a közmeghallgatás során, és ezáltal miként függnek össze a helyi társadalom kérdéseivel és a gazdasági stratégiákkal, akkor egyszerre kell figyelembe venni a kommunikációra való *képesség* és a kommunikációs *tevékenységek* szempontjait. Az előbbit Duranti – jobb kifejezés híján – *ego-affirming agency*nek, azaz én-megerősítő hatóerőnek nevezi (DURANTI, 2006, 456.). E társadalmi hatóerő szerepét a közmeghallgatások esetében úgy a legegyszerűbb megfogalmazni, hogy a faluközösség bizonyos embereket bizonyos helyzetekben alkalmasnak tart-e felszólalásra, kérdés feltevésére, vagy pedig nem. Másképpen fogalmazva, a meg-

szólalások előtt vizsgálni kell azt, hogy a közösség képesnek tartja-e az egyént arra, hogy valódi ágensként közreműködjön a kommunikációs rendszer létrehozásában és fenntartásában. A kommunikációs képességek és lehetőségek értékelése – egyáltalán, a kommunikációs helyzetekben való részvétel joga – eltérő módon szabályozódik egyes faluközösségekben. Ezt igen jól példázza az a különbség, amely a közmeghallgatások során megfigyelhető. A résztvevők és a kérdések száma, azok megoszlása mind-mind beszédes képet alkot az adott közösségről.

Alessandro Duranti szerint a társadalmi hatóerő nyelvi megjelenésének másik formáját a *nyelvi tevékenységek* képezik. A verbális kommunikáció maga is tettek sorozata, amely a való világban változásokat okoz. Ezt Duranti *act-constituting agency*nek, azaz tevékenységet képező hatóerőnek nevezi (DURANTI, 2006, 457.). Az értékelő jellegű közösségi beszéd értelemszerűen valódi társadalmi hatóerőként működik, hiszen a közösségi és gazdasági jellegű döntések meghozatalában eminens szerepük van. Különösen a tekintetben, hogy kinek a szava válik döntővé a döntéshozatalban, vagy hogy egyáltalán elintézésre kerülhet-e egy közös ügy. A döntéshozatalban azonban a kommunikációs aktusok nem feltétlenül úgy kapnak szerepet, hogy ésszerű érvelést alkalmaznak a résztvevők, hanem leginkább úgy, hogy narratívákat hoznak létre és adnak elő. A narratívák ily módon nemcsak a közösségi tudás, esetleg a helyi identitás megalapozóiként értelmezhetőek, hanem valódi tetteknek is. E tettek tartják fenn a kommunikációs rendszert, erősítik vagy éppen gyengítik egyes falubeliek pozícióit. Igaz ez a közmeghallgatásokra is, ahol nem egy esetben nem érvek, hanem teljes narratívák hangzanak el. Egyes történetek, narratívák komoly legitimációs erővel rendelkeznek a közmeghallgatások során.

Ennek a sajátosságának azért van jelentősége a közmeghallgatások szövegkorpuszának értékelése kapcsán, mivel a jogi és közigazgatási nyelvezetben kódolt tudásrendszerek mellett egy másik narratív (és jellemzően orális) tudásrendszert mutat be. Ez a közmeghallgatások során elsősorban írásos formában létező közigazgatási nyelvezet absztraktabb és instrumentális(abb) tudásrendszereivel áll szemben. Bár a narratívákon alapuló ismereteket lehetséges egyszerűen vélekedéseknek tekinteni (másodrendű, könnyen falszifikálható tudásként felfogva azokat), ám a tudásrendszerek egymásmellettiiségének ilyen *a priori* hierarchizálása éppen arra nincsen tekintettel, hogy a közösségeken belül *mire és hogyan használják az eltérő tudásrendszerek közvetítette* (és gyakran egymásnak ellentmondó) ismereteket. A közmeghallgatások során elhangzó narratívák és azok használata arról árulkodik, hogy a narratív tudás által közvetített ismeretek nem okvetlenül másodrendűek (és könnyen megcáfolhatóak) a közösség tagjai számára.

A narratív tudás (*narrative knowledge, narrative paradigm*), illetve a tudományos vagy racionális tudás (*scientific knowledge, rational paradigm*) mára általánossá vált elkülönítése (BRUNER, 1991; FISHER, 1987) mint elemzési szempont sokféle tanulsággal kecsegtet a jegyzőkönyvek vizsgálata során. A két fogalmat egymással rendszerszerűen elsőként szembeállító Jean-François Lyotard a narratív tudás pragmatikájáról nyilatkozva annak sajátosságait a következőkben határozta meg:

1. Az elbeszélések lehetővé teszik a kompetencia kritériumának meghatározását a közösségben, megeremtve ezáltal a teljesítmények értékelésének alapját.

2. A narratív forma megengedi a nyelvjátékok pluralitását, vagyis egy narratíva egyszerre lehet értékelő, denotatív vagy akár integratív jellegű.
3. A beszédaktust nemcsak az elbeszélő, hanem a befogadó, illetve a narratívában hivatkozott, megidézett harmadik személy egyszerre képezi.
4. Nemcsak az elmondott elbeszélés jelentése, hanem az elbeszélés tevékenysége is fontos.
5. Nincsen szükség az elbeszélést autorizáló különleges instrumentumokra és eljárásokra (LYOTARD, 1993, 44–50.).

A narratívák segítségével közvetített tudás ekképpen közvetlenül teremti meg önnön legitimitását (LYOTARD, 1993, 54.). Azaz nem létezik egy olyan külsődleges pozíció, amelyből az elkülönített (hallgatótól és hőseitől eltávolított) elbeszélőt, valamint az ő elbeszélésének tárgyát, illetőleg annak legitimitását érvényes módon lehetne megítélni. A narratív tudás legitimitását annak folyamatos áramoltatása, ismerete és megismétlése hozza létre.

Mivel a narratívák révén megszerzett tudást nem igazolhatja (ahogyan nem is cáfolhatja) egy külsődleges legitimitás, ezért a narratívák mindennapi tudássá válásának folyamata másfajta értelmezési keretet követel. E folyamat ugyanis, azaz a narratív tudásrendszerre való hajlam szinte kódolt bennünk, mert a narratívák által – érvel Walter R. Fisher – úgy tapasztaljuk meg és fogjuk fel az életet, mint egy éppen lezajló történetet, amelyben konfliktusok és szereplők vannak, és amelynek eleje, közepe és vége van. (FISHER, 1987, 24.) Ez a kódolás azonban kulturális, tanult jellegű, amely meghatározza az adott közösségben érvényes narratívák szerkezetét és típusait: „*Narrative provides a conceptual frame that would account for the ‘stories’ we tell each other — whether such ‘stories’ are in the form of argumentation, narration, exposition, or aesthetic writing and performance*” (FISHER, 1997, 313.). A sokfajta narratíva közül az válik a tudás alapjává, amely jó okkal, értelemmel (ez Walter Fishernél „*good reason*”) van ellátva. E narratíváknak van tehát egy olyan sajátosságuk, amely meggyőzi a hallgatót arról, hogy figyelemmel kell lennie az elhangzottakra. Az, hogy mi győzi meg a hallgatót erről, az természetesen közegenként eltérő (CASWELL – SCHNEIDER, 2003, 5.).

Emiatt nem szabad a narratíváktól olyan érvelést elvárni, amely logikailag igazolható vagy falszifikálható lenne (BRUNER, 1991). A narratíva ugyanis nem érvelések és kauzális viszonyok egymásutánisága: „*narratives are not strings of causal entailments; instead, the earlier events in a sequence of events underdetermine later events*” (CAROLL, 2001, 26.). Ennek következtében a történetek által önmagában nem lehet semmit sem bizonyítani, de cáfolni sem. Annak tartalmáért – és ismeretként való elfogadásáért – a megszólaló személye (hitelessége), a kommunikációs helyzet megfelelő használata felel, illetőleg az adott közösség számára rendelkezésre álló narratívákra vonatkozó kulturális keretek: „*Narratives are cultural frames and ideologies that prefigure some stories insofar as group beliefs and values contain already-articulated plots*” (MAINES, 1999, 318.). Vagyis a közösségbeli vélekedések nyilvános konfrontációjának egyik legalkalmasabb módja az eltérő vélemények narratívákban vagy narratíva-törödékekben való közlése. A narratívák éppen azért árulnak el sokat a közösségről, mivel kulturálisan

adott szerkezetek szerint mutatnak be egy konkrét problémát. A közmeghallgatások szövegkorpuszának vizsgálata során éppen ezért a narratívák és narratíva-törödékek fontos szerepet kell, hogy kapjanak.

Mi derül ki a közmeghallgatások jegyzőkönyveiből?

Mivel a tanulmány keretei nem adnak lehetőséget a fent említett három releváns értelmezési lehetőség egyenkénti bemutatására, ezért a kutatott jegyzőkönyvek segítségével a jelen tanulmány csupán azt ismerteti, hogy a konkrét elemzés során milyen lehetőségeket ad és akadályokat támaszt a szövegek elemzése. Elsőként azt a kérdést érdemes megvizsgálni a szövegkorpusz elemzése során, hogy milyen alapossággal vannak lejegyezve a szóban elhangzott szövegek. Igen sok közmeghallgatási jegyzőkönyv csak rövidítve, kivonatolva olvasható. Ez természetesen eltérést eredményez az elemezhetőség terén is.

Sokszor csupán annyit lehet olvasni, hogy „*ezt követően a résztvevők⁴ és a polgármester nem közügyeknek minősülő témákban folytattak párbeszédet, múltbéli történések, sérelmek megvitatására került sor*” (ORFALU, 2017). Vagyis nem idézve, hanem beszámolójelleggel kerülnek rögzítésre a közmeghallgatáson elhangzott mondatok. Általánosabb eljárás az, hogy a szöveg lejegyzője, mintegy narrátorként idézi az eseményen felszólalókat:

„Elsőként egy helyi lakos és felesége⁵ szólaltak fel. Sérelmezték a Képviselő-testület döntését az Orfalu egyik⁶ helyrajzi számú területtel kapcsolatban. Véleményük szerint attól függetlenül, hogy a terület Natura 2000 besorolás alá esik megvalósítható lett volna az általuk tervezett halastó. Mindemellert tudomásul vették a képviselő-testület döntését és elálltak a vételi szándéktól” (ORFALU, 2014).

Végül, az egyik legritkább eljárás az, amikor szó szerinti lejegyzésre kerül sor, ilyenkor nincsen külső narrátor, aki idézi a párbeszédet. Ilyenkor az élőbeszéd kerül szinte szövegűen lejegyzésre:

„Felszólaló⁷: Több is volt, nem csak ez. Ezt meg majd ő⁸ mondja el, hogy a temetéssel kapcsolatban. Az meg Nádason kellett megtudnom, hogy mi történt, hogy telefonált valaki.

Önkormányzati képviselő: Micsoda?

Felszólaló: Amikor Magdinak az ízéje volt” (ORFALU, 2015).

⁴ A jegyzőkönyvben a résztvevők nevei szerepelnek.

⁵ A jegyzőkönyvben a felszólaló neve fel van tüntetve.

⁶ A terület pontos helyrajzi számmal szerepel a jegyzőkönyvben.

⁷ A jegyzőkönyvben rögzített párbeszédben minden felszólaló és válaszoló nevesítve van.

⁸ A jegyzőkönyvben a hivatkozott személy neve fel van tüntetve.

Ezt a három példát azért állítottam egymás után, mert ugyanannak az önkormányzatnak és testületnek három eltérő gyakorlatát mutatja be. A legrészletesebb 2015-ös jegyzőkönyvben külön mellékletként található meg az elhangzott párbeszéd írásos, rögzített változata. Jelentős eltérés mutatkozik abban is, hogy megnevezik-e a felszólalókat, hozzászólókat a jegyzőkönyvekben. Míg egyes településeken névvel szerepelnek a kérdezők és a válaszadók is, más településeken csak első, második, harmadik hozzászólóként vannak említve.

További eltérés az is, hogy mennyire aktív a részvétel a közmeghallgatásokon. Míg Orfaluban (a település kicsiny mérete ellenére) hosszúak, és vitákkal tarkítottak a közmeghallgatások, addig Kétyölgyben szinte egyik évben sem hangzik el egyetlen kérdés sem az év végi eseményen, dacára annak, hogy az év végi ünnepség miatt igen sokan vannak jelen. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincsen kommunikáció a polgármester és a helyiek között, hanem inkább azt, hogy erre más fórumokat használnak. A falusi közmeghallgatások korlátait mutatja az is, hogy esetenként az eltérő álláspontok között nincsen átjárás. Vagyis nincsen valódi kommunikáció a felek között. Jó példát ad erre az alábbi párbeszéd-részlet Orfaluból:

„Beszélő:⁹ Elég világos, hogy nem a tények érdekelnek, mert tények és válaszok elhangzanak, de hiába. A lényeg az, hogy amit te¹⁰ is kimondtál, hogy történt-e korrupció, van-e csalás, van-e részrehajlás.

Válaszoló: Ez nem kérdés.

Beszélő: Ne gyanúsíts [...].¹¹ ez egy rágalom egyelőre. Szóval, hogy itt nem fogunk találkozni a kérdésekkel és a válaszokkal. Esélytelen. Ha arról lenne szó pusztán, találjunk valamit és épesszű együttműködéssel jól tudjunk együtt élni. Ez egy szép hely, akkor ehhez nem kellene semmiféle rágalom hadjárat, nem kellene gyanúsítgatni, nem kellene rosszhiszeműnek lenni” (ORFALU, 2015).

Gyakori probléma az is, hogy kevesen vannak jelen az eseményen, mivel nem jut el mindenkihez a meghívó:

„Felszólaló:¹² Elmondja, hogy azért nincsenek sokan a közmeghallgatáson, mert kevés helyen voltak kifüggesztve a meghívók, ellentétben a karácsonyi program meghívójával, ami minden házhoz ki lett küldve.

Válaszoló: 8-10 évvel ezelőtt minden gyűlés ki volt hirdetve. Ebből a jövőre nézve lehet tanulni” (KONDORFA, 2016).

A fent említett korlátok mellett a szövegek önmagukban való elemzését tovább nehezíti az is, hogy sok esetben az elhangzottak olyan deiktikus viszonyban vannak egy korábbi megtörtént eseménnyel, vagy egy el nem hangzott ismerettel, amely a jegy-

⁹ A jegyzőkönyvben a résztvevők nevei szerepelnek.

¹⁰ A hozzászóló név szerint van említve.

¹¹ A jegyzőkönyvből kihagyott rész.

¹² A jegyzőkönyvben a résztvevők nevei szerepelnek.

zőkönyv alapján nem tárható fel: „*Olyan történik ebben a faluban, hogy már élni sem lehet. Elmenni, semerre se. Lassan már a háztól se. Mindenki tudja, mire célzok.*” (ORFALU, 2015). Más esetben pedig olyan események vannak felelevenítve, olyan elbeszélések, történetek hangzanak el, amelyekről az eseményen résztvevőknek más és más emlékezetük van.

„amikor legelőször elkezdtem csinálni a gyógynövénytúrákat, akkor volt nektek egy rendezvényetek és elmentem a hozzád,¹³ és mondtam, hogy innentől kezdve minden hétvégén van nálunk bemutató méhészet, majd megőrült attól és kimondta azt a mondatot, hogy ez a mi rendezvényünk Mondom, de hát értsd már meg akkor én indíthatnám a Rába-menti tájháztól is” (ORFALU, 2015).

Az egymással szemben álló, egymással inkongruens narratívák, eseményelbeszélések a helyi narratív tudás felszínre bukkanását mutatják, amelyeknek érvényességét és erejét csakis helyben végzett terepmunka által lehet megfelelőképpen kontextualizálni.

Mindezen korlátok ellenére a jegyzőkönyvek vizsgálata felszínre hozott néhány olyan problémacsoportot, amely a helyi közvéleményt izgatja, aktivitásra, részvétellel készíti. Ezek közül az első a környezettel való viszony és a természetvédelem szerepe. Ezek a kérdések rendre előkerülnek a közmeghallgatásokon. Apátistvánfalva 2019. december 15-i közmeghallgatásán például a kérdések zöme ezt a problémát érintette:

„Második hozzászóló: A vadak annyira elszaporodtak, hogy közvetlenül a házam melletti elkerített kertembe bejöttek és mindent lerágtak a rózsabokroktól a fenyőig. Nekem ez nagy kár. Tőlünk nem messze van a kis erdő, amit régen műveltek mára viszont nagyon beerdősült, ennek az erdőnek egy része önkormányzati tulajdon, lehetne ritkítani ezt a területet? Belátom, hogy nincs kapacitás, munkás, helyi lakosnak ki lehetne a területet adni tisztításra, akkor talán nem jönnének be a vadak.

Harmadik hozzászóló: Ne csak etessék, ne csak hajtóvadászatot tartsanak hanem a lakott területtől tartsák távol a vadakat. Értesítsék a vadászat időpontjáról a tulajdonosokat, ne csak a táblát tegyék ki. Sokszor szóltam, hogy máshol is legyen hirdetőtábla, ne csak a buszmegállónál, ott nem mindenki látja.

Negyedik hozzászóló: Ravatalozóhoz vizesblokk, illemhely szükséges lenne, temetésre távolról ide érkezők szóvá teszik ennek a hiányát. Én a település közepén lakom a szarvasok leeszik a falról a borostyánt, hiába van kutya, a kutyát is megtámadják.

Ötödik hozzászóló: Nagy területek kaszálása gondot okoz, egyedül nem tudom megoldani. Mindenki szeretné lekaszáltatni, csak nincs kivel, jó lenne ha tavasszal összeírnánk, hogy ki kér kaszálást. Mert a falunk egyik értéke a szépség.

Hatodik hozzászóló: Zöldek ne szóljanak bele a kaszálásba.

Hetedik hozzászóló: Patakok szabályozását kérjük, ott is legyen kaszálás. A temetőben a cédrusok legyenek szépen visszametszve. Megköszönöm az előző tes-

¹³ A jegyzőkönyvben a résztvevők nevei szerepelnek.

tület munkáját, kívánom az új testületnek, hogy folytassák ezt a munkát jó erőben és egészségsben. Köszönjük szépen a karácsonyi ajándékot.

Nyolcadik hozzászóló: Kézzel kéne kaszálni a patak partot” (APÁTISTVÁNFALVA, 2019).

Ezek, és hasonló kérdések évről-évre felmerülnek: „*a vaddisznók feltúrják a mezőket, réteket, melyeket utána a tulajdonosoknak kell rendbetenni, ill. kaszálni. Ez az idős embereknek már megterhelő*” (APÁTISTVÁNFALVA, 2017). Vagy korábban: „*Második hozzászóló: amennyiben valakinek vadkára keletkezik, kinél, hol kell jelezni?*” (APÁTISTVÁNFALVA, 2015). Olykor a környezet karbantartásának, gondozásának legfőbb akadályaként az Őrségi Nemzeti Parkot nevezik meg: „*a hozzászóló jelezte, hogy a területükön 60 méterig nem lehet kaszálni a területet, mert az Őrségi Nemzeti Parktól kaptak egy iratot, mely szerint az a bizonyos terület szigorúan védett, amit nem lehet kaszálni*” (ORFALU, 2015 május).

Máskor pedig a vadásztársaság felelőssége kerül elő:

„Felszólaló:¹⁴ felveti, hogy évek óta felmerülő problémájuk a vadkár megfizetésével kapcsolatos egyeztetés az illetékes vadásztársasággal. Több esetben ígéret született arra, hogy a vadkárral sújtott területet mindkét fél jelenlétében megtekintik, megállapodnak a vadkár összegére vonatkozóan, de az előre egyeztetett időpontban a társaság képviselői nem jelentek meg. Kérése lenne, hogy erre vonatkozóan hívják fel a településen működő vadásztársaságok figyelmét” (APÁTISTVÁNFALVA, 2014).

Összegzésképpen

A tanulmány célja az volt, hogy bemutassa egy eddig kevésbé elemzett és használt forrástípus hasznosságát és tanulságait. Négy, egymással szomszédos kistelepülés 28 jegyzőkönyvének adatai arra mutatnak rá, hogy ez a nagy mennyiségben rendelkezésre álló forráscsoport olyan szövegtörzset képez, amelynek használata, kutatásba való bevonása hatékonyan egészítheti ki – de nem helyettesítheti – a résztvevő megfigyelésen alapuló néprajzi terepmunkát. A szövegtörzs vizsgálata ugyanakkor azt a lehetőséget is felveti, hogy a helyi nyilvánosság egyéb belső forrásaival együtt olyan képet lehessen alkotni egy-egy település belső életéről, hatalmi viszonyainak dinamikájáról, amelyek másképp nem érhetők el a kutatás számára.

További feladat az egyes települések közösségi média használatát és annak szövegtörzsét is számba venni. Mert egyes településeken a polgármester vagy az önkormányzat hangsúlyos közösségi médiabeli szereplése részlegesen átveszi/átveheti a közmeghallgatás szerepét. Ugyanígy tanulságos lehet az egyes falvakhoz kapcsolódó Facebook-csoportok tevékenységének elemzése is.

¹⁴ A jegyzőkönyvben névvel és címmel szerepel.

Különösképpen a világjárvány idején a hazai néprajzkutatásnak is számba kell vennie azokat a lehetőségeket, amelyekkel a néprajzi szempontból releváns adatok személyes terepi jelenlét nélkül is megismerhetők. Ennek pontos módszertanának és a forráscsoport felhasználási lehetőségeinek feltárása – már ebből az adattömegeből is egyértelmű – csak jóval nagyobb szövegkorpuszon lehetséges. E munka elvégzése a következő évek feladata.

Irodalom

- AKKERMAN, Tjitske – HAJER, Maarten – GRIN, John
2000 The Interactive State: Democratisation from Above? *Political Studies*, 52, 82–95.
- ANGELUSZ Róbert
1983 *Kommunikáló társadalom*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- BALÁZS Géza – TAKÁCS Szilvia
2009 *Bevezetés az antropológiai nyelvészetbe*. Budapest – Celldömölk, Pazu-Westermann – Inter – PRAE.HU.
- BATÁR Levente
2007 A beszólás mint beszédaktus. *Magyar Nyelvőr*, 131, 4, 451–464.
- BLOMGREN BINGHAM, Lisa – NABATCHI, Tina – O’LEARY, Rosemary
2005 The New Governance: Practices and Processes for Stakeholder and Citizen Participation in the Work of Government. *Public Administration Review*, 65, 5, 547–558.
- BLOOMFIELD, Leonard
1933 *Language*. New York, Holt, Rinehart & Winston.
- BŐHM Antal
1987 *A helyi hatalom működése*. Budapest, MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete.
- BOGNÁR Szabina
2016 *A népi jogélet kutatása Magyarországon*. Budapest, Magyar Néprajzi Társaság.
- BRUNER, Jerome S.
1991 The Narrative Construction of Reality. *Critical Inquiry*, 18, 1–21.
- CAROLL, Noél
2001 On the Narrative Connection. In: VAN PEER, Willie – CHATMAN, Seymour (szerk): *New Perspectives on Narrative Perspective*. 118–133. New York, SUNY Press.
- CASWELL, Daryll – SCHNEIDER, Barbara
2003 Building Community and Creating Knowledge in the Interdisciplinary Classroom. *History of Intellectual Culture*, 3. e-journal: <http://www.ucalgary.ca/hic> (letöltés ideje: 2020. augusztus 11.)
- DOBOS Ilona, S.
1958 *Szegényember vízzel főz. Életrajzi vallomások*. Budapest, Magvető Kiadó.

DURANTI, Alessandro

2006 Agency in Language. In: DURANTI, Alessandro (szerk): *A Companion to Linguistic Anthropology*. 451–473. Oxford, Blackwell.

FÁBIÁN Zoltán

1999 *Tekintélyelvűség és előítéletek*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó.

FEHÉRVÖLGYI Beáta

2010 Határtalan lehetőségek a határ mentén. Doctoral Thesis. Veszprém, Pannon Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola. http://konyvtar.uni-pannon.hu/doktori/2010/Fehervolgyi_Beata_dissertation.pdf (letöltés ideje: 2020. december 4.)

FÉL Edit

1948 *A magyar népi társadalom életének kutatása*. Budapest, Kelet-Európai Tudományos Intézet.

FÉL Edit – HOFER Tamás

1997 *Arányok és mértékek a paraszti gazdálkodásban*. Budapest, Balassi Kiadó.

FISHER, Walter R.

1987 *Human Communication as Narration: Towards a Philosophy of Reason, Value, and Action*. Columbia, University of South Carolina Press.

FOGARASI József

2010 A helyi önkormányzat képviselő-testülete, közgyűlése. In: FOGARASI József (szerk.): *A helyi önkormányzatok*. 207–295. Budapest, HVG ORAC.

GULYA János

1978 Az etnolingvisztika magyar „előfutárai”. In: SZATHMÁRI István (szerk): *Tanulmányok a magyar és finnugor nyelvtudomány történetéből (1850–1920)*. 131–135. Budapest, Tankönyvkiadó.

GYŐRI Klára

1975 *Kiszáradt az én örömem zöld fája. (Emlékezés)*. Bukarest, Kriterion.

HARLOV-CSORTÁN, Melinda

2017 From the Borderland of the Iron Curtain to European and World Cultural Heritage. *Folklore*, 70, 193–224.

HOPPÁL Mihály

1970 *Egy falu kommunikációs rendszere*. Budapest, MRT Tömegkommunikációs Kutatóközpont.

IMREH István

1947 *Székely falutörvények*. Kolozsvár, Erdélyi Tudományos Intézet.

1973 *A rendtartó székely falu*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

1983 *A törvényhozó székely falu I. A székely falutörvények világa II. Székely falutörvények, rendtartások*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

ISAKSSON Olof

1967 *Bystamma och bystadga. Organisationsformer i övre Norrlands kustbyar Skytteanska samfundets handlingar 5*. Uppsala, Almqvist & Wiksell Boktryteri.

- ISPÁN Ágota Lídia
2019 Transformation of a Strictly Controlled Border Area into a Tourist Destination. Making Heritage in Communist Hungary. *Traditiones*, 48, 1, 77–100.
- JÁVOR Benedek – BEKE Zsolt Frigyes
2013 Résztevők és apatikusok. Adalékok a társadalmi részvétel helyzetéhez Magyarországon. *Politikatudományi Szemle*, 22, 4, 59–89.
- KABAI Imre – MARELYIN Kiss József – DÉNES Attila
2001 A helyi nyilvánosság és a helyi médiumok. *Jel-Kép*, 2, 9–24.
- KÁKAI László
2004 *Önkormányzunk értetek, de nélkületek!* Budapest, Századvég Kiadó.
- KESZEG Vilmos
2002 Az írás és a beszéd konfliktusa: egy írástudó asszony „pere”. In: KESZEG Vilmos (szerk): *Homo narrans. Emberek, történetek és kontextusok*. 147–178. Kolozsvár, KOMP-PRESS – Korunk Baráti Társaság.
2011 *A történetmondás antropológiája. Egyetemi jegyzet*. Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék. /Néprajzi Egyetemi Jegyzetek 5./
2012 *Történetek és történetmondás Detrehemtelepen*. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület. /Emberek és kontextusok 6./
- KISS Gabriella
2015 *Társadalmi részvételi folyamatok értékelése környezeti ügyekben. A népszavazás és a közmeghallgatás értékelése hulladékos ügyekben a résztvevők szemszögéből*. Budapesti Corvinus Egyetem. Doktori (PhD) értekezés. <http://phd.lib.uni-corvinus.hu/834/> (letöltés ideje: 2020. december 13.)
- KISS Mária Dorota
2009 A falugyűlés hatásköre a községekben. *Jura*, 15, 1, 54–70.
2012 *A közmeghallgatás helyi önkormányzati jogintézménye*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolája. <http://real.mtak.hu/3890/1/%C3%89rtekez%C3%A9s.pdf> (letöltés ideje: 2020. december 20.)
- KOTICS József
1993 Csendháborítás vagy a közösség bosszúja? A charivari szokása Rozsnyó kézműves közösségében a 19. században. *Néprajzi Látóhatár*, 2, 1–2, 153–160.
2001 *Mások tekintetében*. Miskolc, Miskolci Egyetem.
- KRAMER, Karl-Sigismund
1954 *Die Nachbarschaft als bäuerliche Gemeinschaft Verlag Bayerische Heimatforschung*. München, Pasing.
- LABOV, William
1972 *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press. /Conduct and Communication, 4./
- LYOTARD, Jean-François
1993 A posztmodern állapot. In: BUJALOS István (szerk): *A posztmodern állapot*. 7–146. Budapest, Századvég Kiadó.

MAINES, David

1999 Information Pools and Racialized Narrative Structures. *Sociological Quarterly*, 40, 317–326.

MÁRKUS István

1979 *Nagykőrös*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó.

MÉSZÁROS Csaba

2015 A kvalitatív kutatás esélyei a magyar–osztrák–szlovén hármashatár térségében. In: TURAI Tünde (szerk.): *Hármashatárok néprajzi értelmezésben/ An Ethnographic Interpretation of Tri-Border Areas*. 73–84. Budapest, MTA BTK Néprajztudományi Intézet.

2019 Flexible Boundaries at the Slovenian Raba Region: The Story of two Infrastructure Developments. *Traditiones*, 48, 1, 233–250.

MORGAN, Marcyliena

2006 Speech Community. In: DURANTI, Alessandro (szerk.): *Companion to Linguistic Anthropology*. 3–22. Oxford, Blackwell.

NAGY Janka Teodóra

1998 *Jogi néphagyományok két gömöri faluban*. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem. /Gömör Néprajza 51./

OLÁH Sándor

2008 *Kivizsgálás. Írások az állam és a társadalom viszonyáról a Székelyföldön, 1940–1989*. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó.

PÁLNÉ KOVÁCS Ilona

2008 *Helyi kormányzás Magyarországon*. Budapest – Pécs, Dialóg Campus.

PÁPAY Zsuzsa

1989 *Rang, párválasztás, közvélemény. Jelentés egy Mátra-vidéki faluból*. Budapest, Gondolat Kiadó.

REISINGER Adrienn

2012 A társadalmi részvétel a helyi fejlesztési politikában Magyarországon – fókuszban a civil/nonprofit szervezetek. *Civil Szemle*, 30, 1, 23–44.

RUITZ Izabella

1966 A parasztfjúság társasége a Bódva vidékén (1880–1950) (2. rész) *Ethnographia*, 77, 1, 93–117.

SZÁNTÓ Richárd

2012 Társadalmi részvétel Magyarországon. Siker vagy kudarc? *Kovács*, 16, 1–4, 33–53.

SZENDREY Ákos

1937 A társadalmi érintkezés formái. *Ethnographia*, 48, 4, 372–385.

SZENTGOTTHÁRD VÁROS

2005 *Szentgotthárd város idegenforgalmi fejlesztési koncepciója és stratégiai programja*. [http:// nagyarakos.hu/szentgotthard/download.ashx?type=file&id=381](http://nagyarakos.hu/szentgotthard/download.ashx?type=file&id=381) (letöltés ideje: 2015. október 26.)

SZEPESI Balázs – BAJNAY Zsófia – FAZEKAS Gergely – KISS Fanni – KOVÁCS András

2016 *A magyar vidék helyzete*. Budapest, HÉTFA Kutatóintézet.

- TÁRKÁNY SZÜCS Ernő
1981 *Magyar jogi népszokások*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- TÖNNIES, Ferdinand
1887 *Gemeinschaft und Gesellschaft Grundbegriffe der reinen Soziologie*. Leipzig, Fues's Verlag.
- VARGYAS Gábor
2006 „Lefelé jártak?” Kapcsolattartó beszédaktusok Lészpeden. A moldvai csángók „beszédnéprajzához”. In: EKLER Andrea – MIKOS Éva – VARGYAS Gábor (szerk.): *Teremtés. Szövegfolklorisztikai tanulmányok Nagy Ilona tiszteletére*. 326–353. Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- VEREBÉLYI Kincső
2005 A beszéd mint szokás. In: VEREBÉLYI Kincső (szerk): *Minden napok, jeles napok. Hétköznapok és ünnepek a népszokások tükrében*. 60–72. Budapest, Timp Kiadó.
- VERES László
1978 A paraszti értékrend szabályai Mátraderecsken. In: BAKÓ Ferenc (szerk): *Mátraderecske. Néprajzi tanulmányok*. 119–130. Eger, k. n. /Tematikus és lokális monográfiák 3./
- VERES Péter
1978 *A Balogh család története*. Budapest, Magvető Kiadó – Szépirodalmi Könyvkiadó.
- ZENTAI Tünde
1994 *Őcsény régi faluszervezete*. Őcsény, Őcsény község önkormányzati képviselőtestülete.

Felhasznált jegyzőkönyvek

1. Jegyzőkönyv. Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testülete 2013. december 22-i nyilvános képviselő-testületi üléséről, a képviselői közmeghallgatásról.
2. Jegyzőkönyv. Készült Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testülete 2014. december 21-i, 10:00 órakor kezdődő nyilvános képviselő-testületi üléséről, a képviselői közmeghallgatásról.
3. Jegyzőkönyv. Készült Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. december 20-án 9:00 órakor megtartott nyílt üléséről.
4. Jegyzőkönyv. Készült Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2016. december 11-én 10:30 órakor megtartott közmeghallgatásáról.
5. Jegyzőkönyv. Készült Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. december 17-én 9:30 órakor megtartott közmeghallgatásáról.
6. Jegyzőkönyv. Készült Apátistvánfalva Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2019. december 15-én 10:00 órakor megtartott közmeghallgatásáról.
7. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2014. december 21-én megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.

8. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. december 20-án megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
9. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2016. december 18-án megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
10. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. december 17-én megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
11. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2018. december 16-án megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
12. Kétvölgy Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2019. december 22-én megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
13. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2012. december 22-én 16:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
14. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2013. december 16-án 17:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
15. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2014. december 22-én 17:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
16. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2016. december 19-én 17:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
17. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. december 22-én 14:30 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
18. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2018. december 12-én 16:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
19. Kondorfa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 2019. december 21-én 18:00 órakor megtartott közmeghallgatásának jegyzőkönyve.
20. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2014. november 28-án megtartott lakossági fórumáról és közmeghallgatásáról készült jegyzőkönyv.
21. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. április 28-án megtartott lakossági fórumáról és közmeghallgatásáról készült jegyzőkönyv.
22. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. május 6-án megtartott nyílt üléséről készült jegyzőkönyv.
23. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2015. július 27-én megtartott nyílt üléséről készült jegyzőkönyv.
24. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2016. november 11-én megtartott lakossági fórumáról és közmeghallgatásáról készült jegyzőkönyv.
25. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2017. november 22-én megtartott lakossági fórumáról és közmeghallgatásáról készült jegyzőkönyv.
26. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2018. december 18-án megtartott közmeghallgatásáról egybekötött üléséről készült jegyzőkönyv.
27. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2019. november 21-én megtartott közmeghallgatásáról egybekötött üléséről készült jegyzőkönyv.
28. Orfalu Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2020. október 6-án megtartott közmeghallgatásáról egybekötött üléséről készült jegyzőkönyv.

CSABA MÉSZÁROS^A

VILLAGE VOICES: PUBLIC HEARINGS AS ETHNOGRAPHIC DATA IN BORDER VILLAGE COMMUNITIES

The aim of this study is to present the relevance of and lessons learned from a type of source that has to date been seldom analyzed and utilized. This source group is the minutes of local governments, especially of public hearings. Data from 29 meeting minutes of four neighboring small municipalities in the Hungarian-Slovenian border region (Apátistvánfalva, Kétvölgy, Kondorfa, and Orfalu) show that this source group, available in large supply, forms a text corpus which, if used and included in research, can effectively complement – but not replace – ethnographic fieldwork based on participant observation. At the same time, the examination of this text corpus also raises the possibility of gaining an insight, along with other internal sources of the local community, into the internal life of a settlement and the dynamics of its power relations that would otherwise not be available to researchers.

^A Research Centre for the Humanities, Institute of Ethnology, Budapest; MTA Lendület Ethnoecology Research Group, Budapest.